

Мултиетнички идентитет Војводине: изазови у 2007-2008, приредио Павел Димоњи, Хелсиншки одбор за људска права у Србији (Хелсиншке свеске 27), Београд, 2008, стр. 232 [1](#).

Омиљена теза "друге Србије" јесте да је, у доба Милошевића, Меморандум САНУ био "идеолошка основа српског национализма". Ваљда из тог разлога "друга Србија" непрестано производи књиге – идеолошке платформе. Она се вероватно нада да ће бар једна од тих књига постати основа за некакав грађанистички покрет који ће нас коначно "ослободити" националног идентитета и националне културе, и тако "денацификоване" одвести у обећану земљу. Једна од таквих књига је и Мултиетнички идентитет Војводине, у издању Хелсиншког одбора за људска права у Србији (ХОС). У њој се налазе излагања са четири округла стола која је, на тему "војвођанског идентитета", ХОС организовао током 2007. и 2008. године. "Војвођански идентитет", стоји у ХОС-овом предговору овој књизи, важан је зато што се "управо преко њега може (или би се могла) успешно мобилизирати подршка аутономији покрајине" (11). Дакле, што више приче о "војвођанском идентитету", то више аутономаштва северно од Саве и Дунава.

* * *

Главни елемент "војвођанског идентитета" јесте изналажење разлика у односу на остале становнике Србије. Те разлике, по учесницима ових округлих столова, постоје почев од веће економске развијености, до уреднијег плаћања рачуна. "Војводина је значајно развијенија од других делова Србије", објашњава Димитрије Боаров, "и структура њених потреба је у том смислу ближа европским стандардима и навикама од других крајева Србије" (23). "Војвођани су умели да читају у доба кад је становништво крајева јужно од Саве и Дунава било потпуно неписмено", каже Гордана Перуновић Фијат (40). "Становницима крајева јужно од Земуна је чудновата навика Војвођана да уредно плаћају порезе и све остало што је потребно, а нарочито рачуне", каже иста ауторка (38). Уопште, разлике у навикама и култури су толике "да је Војводина за људе који живе у Србији јужно од Земуна, а нарочито јужно од Београда, једна веома непозната и егзотична земља" (Гордана Перуновић, 201).

Пише: Слободан Антонић
петак, 13 март 2009 14:49

Ову вишу културу Војвођанима је у наслеђе оставила Аустроугарска. Штавише, Воводина је једина права наследница Аустроугарске управо по томе што је од ње преузела идеју вишенационалности и мултикултуралности. "Већ веома дуго, готово 90 година, трају покушаји да се оспори супранационална идеја коју је Војводина, од свих делова бивше аустријске империје, односно Аустро-Угарске, најуспешније прихватила као модел за будућност", каже Гојко Мишковић (НВО "Отворени лицеј"; 205). Пошто је Аустроугарска била носилац те фантастичне "супранационалне идеје" као "модела за будућност", није ни чудо да је Гаврило Принцип, човек који је пуцао на престолонаследника те предивне творевине, за Мирка Ђорђевића "терориста". Наиме, помињући Принципа, Ђорђевић са великим одобравањем цитира једног француског историчара [2](#), који је, у вези Сарајевског атентата, објаснио да је управо „Србија увела тероризам као нови облик политичке борбе“! (199).

Насупрот средњоевропске сређености и мултикултуралности Војводине, стоји примитивизам и насилност Србије, који свој корен имају у њеном отоманском (одн. левантинском) наслеђу. "Разговор о мултикултуралности данас је једино важан за Војводину, док за остатак Србије уопште не постоји", открива нам мрак који постоји јужно од Саве и Дунава Марија Гајицки (извршна директорка НВО "Vivisectfest"; 223). У Србији, каже Мирко Ђорђевић, влада "дух вечне паланке, посебан феномен који Војводина не познаје, који свет не познаје" (35). Уопште, Србија је "примордијална творевина коју тек уз много маште и добре воље можемо звати државом", згрожен је Гојко Мишковић (169). "Испод грба Србије могло би да пише: „Мож’ да бидне, ал’ не мора да значи!“, вели исти аутор. То је само "одраз претполитичког духа", "превртљивости" и онога "што немачки историчари називају `левантинска посла`" (Мишковић, 101).

Пошто су научили да живе у много уређенијој држави каква је била Аустроугарска, Војвођани се осећају као туђинци у "левантинској" Србији. "Тврдим да је вероватно најбројнија национална мањина која још увек фактички постоји на територији „Србијице" управо популација војвођанских Срба" (101), вели Мишковић. Они једноставно нису навикли да се носе са балканском хајдучијом каква је српска држава. Представници те државе, објашњава нам Гордана Перуновић Фијат, једноставно "овај регион третирају само и једино као питому равницу где се једе паприкаш и пије ледено хладан шприцер, док су становници тако мирни и добри, да се уопште не буне кад им се све одузима" (38). Зато, ваљда, Београд и "све одузима" сиротој, беспомоћној Војводини.

Да је Војводина је у тој мери нешто друго у односу на Србију, види се и по феномену "војвођанског православља" о коме нам приповеда Мирко Ђорђевић. Ђорђевић каже да је од Павела Домоњија, руководиоца ХОС-а за Војводину, "као задатак" добио питање:

"Има ли разлике између војвођанског и српског православља?"(37). Наравно да има!, одговара Ђорђевић. "Војвођанско православље је културолошка и културна идеја и, у том смислу, треба инсистирати на тој идеји", узбуђен је Ђорђевић због тога што му је Домоњи отворио очи (37). "Војвођанско православље има карактеристике које се не уклапају – а требало би да тако буде – у национално-конфесионалну схему важећу у СПЦ", каже он даље (226). Да је "војвођанско православље" нешто друго, види се и по томе што православне цркве северно од Саве и Дунава другачије изгледају него оне у Србији. Тога је потпуно свесна СПЦ па, по Ђорђевићу, намерно у Војводини гради цркве "у рашко–византијском стилу, што је несхватљиво нормалној људској памети" (36). Мирко Ђорђевић дословце тврди да СПЦ смишљено уништава религијско-културно наслеђе у Војводини: "Многима у СПЦ смета српски православни барок и настоје да се уништи, и да се у Војводини граде цркве у рашко-моравском стилу", каже овај омиљени "социолог религије" Б-92 (226).

Уопште, према дискусијама учесника ова четири округла стола, испада да готово све зло у данашњој Војводини долази из Србије. То је, објашњава Снежана Илић (НВО Центар за развој цивилног друштва), због "крхкости Војводине, порозности граница Војводине спрема ширег државног оквира, спрема Србије као целине". Рецимо, "већина проблема, односно мањкавости, који карактеришу провођење мањинске политике, политика мултикултуралности, генерише се са централног нивоа и извози у Војводину", тврди Илићева (211). Србија, која, како уочава Борис Варга "не развија у друштву грађанске вредности" просто извози у Војводину "великосрпски национализам", што "директно утиче на стварање такозваних `мањинских национализама`"(205). Србија је вероватно крива и због тога што, како згрожено уочава Томислав Жигманов, корординатор програма Фонда за отворено друштво, "никада Војводина није у својој повијести била прљавија" (230). Из овакве дијагнозе само од себе се намеће решење: ако је проблем у "порозности" граница Војводине и Србије, не треба ли једноставно те границе учинити "непропустљивим", мање "порозним"?

А да ће у будућности границе између Војводине и Србије изгледа стварно бити "непропустљиве", визионарски предвиђа и Гојко Мишковић. Он предсказује да "политичка воља групе људи који су се крајем 1918. године, као Велика народна скупштина Срба и Буњеваца славodobитно и у свечаном расположењу окупили у некадашњем хотелу „Мајер“ у Новом Саду, неће издржати пробу блиско-будућег времена" (206). Војводина, значи, према овом аутору, клизи ка независности и само још остаје да се реши питање њених граница. "Завршићу своје гласно размишљање", каже Мишковић, "црнохуморном симболиком која би ускоро могла да постане део „манифеста“ о нашој будућности, а која гласи – Земун је наш!" (206).

* * *

Још једна у низу суштинских одлика "војвођанског идентитета", по учесницима ових округлих столова, јесте висока етничка хетерогеност ове покрајине. Испада да што је у Војводини мање Срба, то је у њој више "војвођанског идентитета". Тако се Славен Бачић жали да је "војвођански идентитет", после 1918, веома ослабио, јер је промењен етнички састав Срема, Баната и Бачке. Као што са жаљењем подсећа Бачић, ту су некада "у отприлике једнаком омјеру живјеле три најбројније етничке групе: мађарска, њемачка, те славенска (у оквиру које је опет најбројнија била српска)", док сада "постоји двотрећинска бројчана доминација већинског српског народа" (54). Бачићу изгледа посебно сметају демографске промене које су се догодиле деведесетих. Из Бачићевог излагања произлази да за избегле Србе искључиву кривицу сноси "београдски режим" и његови ратови које је "водио у Хрватској, БиХ и на Косову" са циљем "освајања територија и етничког чишћења заузетих подручја" (55). Бачић такође упозорава "да се формирање националне српске државе концем XX стољећа у цијелости темељи на Милошевићевом националном политичком пројекту, а што подразумијева и задржавање резултата „антибирократске револуције“ из 1988. године" (55). За обнављање "војвођанског идентитета", дакле, нужна је, најпре, потпуна институционална "демилошевићизација", тј. обнова аутономије из 1988. Али, ни то више није довољно, већ је сада неопходно дати и нова, нарочита права мањинама. То су, наводи Бачић, "гарантирана заступљеност мањина у представничким тијелима тиме што ће се експлицитно одредити број представника мањина у парламентима, на темељу њихова бројчана удјела у становништву" (62) и "право вета (...) код доношења прописа или појединих одредби које су од значаја за остваривање мањинских права" (62-3).

Ово стављање Србије под старатељство мањина стари је захтев наших грађаниста. Тако је, на другом месту [3](#), Алпар Лошонц израчунао да етничке мањине у Србији треба да имају бар 20 посто зајамчених места у скупштини, плус уставно право вета на свако питање које и најмање додирује њихове интересе. При томе треба имати у виду да наши грађанисти захтевају да мањине, при томе, задрже своје право гласа и као "општи бирачи". То практично значи да би се гласови Мађара или Хрвата у Србији рачунали двоструко у односу на гласове самих Срба [4](#). У овој књизи новост је, међутим, то што се овакав захтев за мањинским стартељством директно везује за тзв. војвођански идентитет. Тако је Соња Бисерко закључила да је "репрезентација мањина (у скупштини АПВ – А. С) једно од оних питања која снажно задиру и у њен (тј. војвођански – А. С) идентитет. Очување мултиетничког идентитета Војводине је утолико лакше уколико је већи број мањина присутан у парламенту" (53). Дакле, изгледа да би идеална ситуација за "војвођански идентитет" била, ваљда, да свих 100 посто места у скупштини Војводине држе мањинци и да се етнички састав Војводине врати на његов идеални однос из 1918: две трећине Мађара и осталих, само једна трећина Срба?

Пише: Слободан Антонић
петак, 13 март 2009 14:49

* * *

Пошто је тако лепо описан "војвођански (одн. антисрбијански) идентитет", пред учеснике ових расправа се поставило питање – зашто таквог "идентитета" нема више у Срему, Банату и Бачкој? "Не постоје институционално уоквирени елементи за дисеминацију војвођанског идентитета", вајка се Томислав Жигманов (49). То је нарочито због лошег стања у "војвођанским медијима", а посебно у РТВ. Постоји, наиме, "потпуна доминација централних београдских медија на војвођанском тржишту, који не само да доминирају тиражом и гледаношћу већ и успешно намећу своје теме, идеје и вредности пасивним покрајинским медијским пројектима" вели забринуто Недим Сејдиновић, секретар НДНВ (227). "А искуство је показало", тумачи нам даље Сејдиновић, "да београдски медији или имају лоше намере, или нису довољно, или уопште сензибилисани за вредности Војводине, односно за вредности мултикултуралног живота" (227). Најгоре је што РТВ, као покрајинска институција, уопште не одговара на задатке "дисеминације војвођанског идентитета", напротив: "Јавни сервис Војводине", каже Сејдиновић, "подстиче ширење стереотипа и предрасуда, промовише дискриминаторну употребу политички некоректног језика и игнорише мањинску проблематику" (227). Уопште, "РТВ је резервна позиција РТС", вели Павел Домоњи, на РТВ "збивања у Београду имају примат над збивањима у Војводини", а "републички функционери и институције имају примат над покрајинским" (149).

Срећом, убрзо након ове критике, смењено је цело руководство РТВ и постављено ново. Нови директор РТВ Блажо Поповић одмах је примио делегацију НДНВ, коју су чинили Динко Грухоњић и Недим Сејдиновић. Грухоњић је истакао "како НДНВ даје пуну подршку комплетном новом руководству". Захвални директор Поповић се одмах учланио у НДНВ и благодарио Грухоњићу "на указаном поверењу, што је исто тако и наша велика обавеза да будемо бољи и квалитетнији" [5](#). Ваљда ће сада, са новим, "учлањеним" руководством, РТВ коначно моћи да обави толико жељену "дисеминацију војвођанског идентитета". И ваљда ће сада коначно "покрајински функционери" добити "примат" над републичким.

* * *

Новац за ове округле столове и штампање ове књиге дала је ЕУ, преко свог програма EIDHR (European Instrument for Democracy and Human Rights). Какав је мотив ЕУ да помаже "војвођански идентитет" није баш најјасније. Као резултат ових разговора, ХОС је донео "препоруку надлежним институцијама, пре свега Скупштини Војводине, Покрајинском извршном већу и другима, како политичким, тако и цивилним актерима,

да посвећено раде на даљем унапређењу војвођанског идентитета" (12). Такође је ХОС затражио и "да се рedefинише уставни идентитет Србије" тако што би се из Устава избацило "садашње одређење Србије као државе српског народа" (12). Функционери ЕУ ће увек опрати руке пред оваквим закључцима и тврдити да су они "само" финансирали пројекат разговора. Али, ако неко финансира разговоре са унапред задатом тезом, на које се, још, зову само истомишљеници који ће ту тезу варирати на безброј начина, онда тешко да се може рећи како финансијер нема баш никакве везе са основном тезом пројекта. То се лепо може видети и по чињеници да постоји необично поклапање закључка Соње Бисерко, са овог округлог стола, да "не постоји бољи и примеренији тест за владу која хоће у Европу од аутономије Војводине" (16) и изјаве известиоца Европског парламента за Србију, Јелка Кацина, "да ће гласање о Статуту Војводине у републичком парламенту бити прави тест европског карактера Србије" [6](#).

Постоји јасна културна одговорност ЕУ због финансирања оваквих програма. Ови програми, најпре, негују једноумност и, без обзира што почивају на некаквим "округлим столовима", они представљају само бескрајне монологе идеолошких и политичких истомишљеника. Такође, пошто у њима по правилу учествују затворене групе, овакви пројекти пречесто завршавају у културном и политичком екстремизму. Тај екстремизам се у овој књижи лепо види, кроз типичне малограђанске, култур-расистичке приче о "нама" као добрим, напредним и културним, и "њима", као злим, назадним и примитивним. Како је могуће да ЕУ финансијски подржава расистичка расподелања о "левантинском" карактеру Србијанаца и о "духу вечне паланке, који Војводина не познаје, који свет не познаје"? Како је могуће да ЕУ финансијски подржава расистичке лажи да је "становницима крајева јужно од Земуна чудновата навика Војвођана да уредно плаћају рачуне", расистичке лажи "да београдски медији према Војводини имају лоше намере", расистичке лажи да "никада Војводина није у својој повијести била прљавија"?

И обратите молим вас пажњу на ово – "никада у повијести"! Ни у римско, ни у аварско, ни у турско, ни у угарско, ни у било које доба Војводина није била прљавија, него је прљавија баш данас! Па ко је то, по нашем "повјесничару", одједном толико "запрљао" Војводину, ко је то дошао, која држава, који народ? Ако ове расистичке глупости наших еуропејских културтрегера нису говор мржње, онда стварно не знам шта јесу! Цело то пургер-шприцерско носталгично цвиљење за Аустроугарском било би смешно да није праћено типичним изливима мржње малограђанског фашизма према "јужњацима", према "левантинцима", према "примитивцима". Цела та ХОС-ова брбљаоница не би завређивала ни тренутак пажње само да она не представља прављење новог плацдарма за још једну виктимизацију Србије, за још једно њено распињање, још једно черечење...

Зато, нека функционери ЕУ само не кажу – ми немамо никакве везе с тим. Имате, и финансијске, и моралне, и политичке! Ви стварате једно чудовиште, гојите га, негујете. То је чудовиште једноумности, мржње и идеолошке искључивости. То је чудовиште које би да уклања, "лустрира", чисти и прождире. То је чудовиште које се храни својим домаћином, то је Бехемот који израста из утробе овог друштва, уништавајући га и цепајући. Да ли је могуће да ЕУ то не види? Или је то уништење једне мале земље коначна освета једног повампиреног царства? Оног царства за кога смо сви одавно веровали да је мртво, јер је и заслуживало да буде мртво. А кога сада покушавају оживети нашим територијама, нашим радним мишицама и – нашом крвљу?

(Краћа верзија овог текста објављена је у "Печату" бр. 54)

1. Књига је доступна на адреси: <http://www.helsinki.org.yu/serbian/doc/sveske27.pdf> [^]
2. Francois Fejto: Requiem pour un Empire defunt, Paris, 1988.

[
^
_

3. Драгица Вујадиновић и други, Национални и државни интерес модерне Србије, ЦЕДЕТ и ФЕС, Београд 2007, стр. 95.

[
^
_

4. На ову нелогичност упозорио је и Мирослав Самарцић, једини учесник ових округлих столова чији је глас одударао од хорског певања ХОС-ких званица: "У Хрватској бирач не може да гласа два пута, него бира да ли ће гласати за заштићено мањинско место или за темељну листу(...). У Хрватској, бирач дође на биралиште и каже: ја сам припадник те и те мањине, која на основу изборног закона има право на заштићена места и онда се уписује у посебан бирачки списак" (68). Дакле, Србин у Хрватској бира да ли ће гласати као мањинац, за загарантована мањинска места у парламенту, или као грађанин за опште странке. У Србији се, међутим, захтева да мањинци могу два пута да гласају: као мањинци, и као грађани. Тако је, рецимо, у Пајтићевом предлогу изборног закона за Војводину, била предвиђена и трећа бирачка кутија (поред једне по већинском и друге по пропорционалном систему) намењена искључиво припадницима етничких мањина. Било је предвиђено да они имају 20 посто места у пропорционално бираном делу скупштине АПВ, али би такође задржали право гласа и за прве две кутије. То што сте Мађар, дакле, требало је да вас привилегује да гласате два пута: једном, као грађанин за, рецимо, ДС, а други пут, као Мађар, за СВМ. Насупрот томе, ваш комшија Србин могао је гласати само једном, и то само као грађанин. Тако би, по Пајтићевом закону, Мађари имали два представника: једног у делу скупштине где су странке, а другог у делу где су националне мањине. Насупрот томе, Срби би имали само једног представника у страначком делу скупштине. Срећом, овај Пајтићев изборни закон није прошао. Али сам његов предлог показује сву накарадност логике грађанизма, коју су, очито, прихватили и "војвођански" кадрови из Демократске странке.

Од пургер-шприцерске носталгије до малограђанског фашизма

Пише: Слободан Антонић
петак, 13 март 2009 14:49

[

[^](#)

]

5.

<http://www.nemasale.rs/vesti/dobrodoslica-za-dinka-gruhonjica-na-radio-televiziji-vojvodine.html>

[

[^](#)

]

6.

<http://www.nspm.rs/hronika/jelko-kacin-glasanje-o-statutu-vojvodine-pravi-test-demokratije-u-srbiji.html>

[

[^](#)

]